

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi luvanvaraisesta henkilöliikenteestä tiellä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi luvanvaraisesta henkilöliikenteestä tiellä annettua lakia. Kunnat ja kuntayhtymät saisivat oikeuden sopia seutu- ja kuntalippujen hinnoista liikenteenharjoittajien kanssa silloin, kun kunnat tai valtio rahoittavat näiden lippujen hinnanalennuksia. Tällaisen sopimuk-

sen osapuolina voisivat olla yksi tai useampi kunta taikka kuntayhtymä sekä seudun tai kunnan liikenteenharjoittajat yhdessä tai erikseen.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan ensi tilassa.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Liikenneministeriö alkoi vuoden 1994 alusta myöntää valtionapua joukkoliikenteen matkalippujen hinnanalennuksiin kaupunkikunnille ja kunnille, jotka kuuluvat niiden kanssa samaan työssäkäyntialueeseen. Edellytyksenä oli, että kunnat osallistuivat alennusten rahoitukseen yhtä suurella osuudella kuin valtio.

Seutulippu on yleensä 30 päivää tai kuu-kauden voimassa oleva näyttölippu, joka oikeuttaa rajoittamattomaan määrään matkoja. Olemassa olevissa seutulippujärjestelmissä matkustajan maksaman hinnan määräytymisperusteena käytetään yleensä liikenneministeriön vahvistaman sarjalipputaksan mukaista perustaksataulukkoa. Yritykset myöntävät 25 prosentin alennuksen perushinnasta, minkä lisäksi lipun hintaa alennetaan valtion ja kuntien subvention turvin. Lipun hinta vaihtelee kunnittain, mutta kaikille saman kunnan asukkaille lippua myydään samaan hintaan. Matkustajan maksaman hinnan erot kuntien välillä selittyvät osin kuntalaisten tekemien joukkoliikennematkojen pituudella ja osin subvention määrällä.

Vuoden 1996 lopussa seutulippu oli käytössä pääkaupunkiseudun lisäksi 14 alueella. Vuoden 1997 kuluessa seutulippuja oli tarkoitus ottaa käyttöön lähes kymmenen. Seutulippujärjestelmän piirissä on yli puolet Suomen kunnista.

Kaikilla alueilla, joissa seutulippu on otettu käyttöön, matkustus linja-autoissa on lisääntynyt. Matkustajat ovat enenevässä määrin siirtyneet seutulipun käyttäjiksi. Samalla sarjalipun käyttö on näillä alueilla vähentynyt.

Liikenneministeriö on katsonut, että seutulippusopimukset ovat julkisten palvelujen käsitteeseen rautatie-, maantie- ja sisävesiliikenteessä olennaisesti kuuluvia velvoitteita koskevista jäsenvaltioiden toimenpiteistä annetussa neuvoston asetuksessa (ETY) n:o 1191/69 (jäljempänä *EY:n palveluvelvoiteasetus*) tarkoitettuja sopimuksia julkisista palveluista, joita jäsenvaltion toimivaltaiset viranomaiset solmivat kuljetusyritysten kanssa ja jotka sopimukset siten ovat hyväksyttävissä ja laillisia. Luvanvaraisesta henkilöliikenteestä tiellä annettua lakia (343/1991, jäljempänä *henkilöliikennelaki*) vuoden 1997 maaliskuussa muutettaessa on lain 4 §:ään lisätty säännös, jonka tarkoituksena oli täydentää ja selkiyttää EY:n palveluvelvoiteasetuksen tulkintaa. Sen mukaan kunnat voivat tehdä sopimuksia sellaisten joukkoliikennepalvelujen hankkimiseksi, joiden tarkoituksena on alentaa matkustajan maksamaa matkan hintaa.

Kilpailuviraston mukaan seutulippusopimukset ovat kilpailunrajoituksista annetun lain (480/1992, jäljempänä *kilpailunrajoituslaki*) 6 §:ssä kiellettyjä, elinkeinotoiminnassa perittäviä tai maksettavia hintoja koskevia

sopimuksia. Se katsoo henkilöliikennelain 4 §:n lisäyksen selventäneen lain soveltamista vain kuntien osalta, mutta ei liikenteenharjoittajien osalta.

Apulaisoikeuskansleri on tätä tulkintaerimielisyyttä koskevassa ratkaisussaan katsonut, ettei henkilöliikennelain ja kilpailunrajoituslain suhdetta ole tältä osin selkeästi järjestetty. Molempien viranomaisten tulkinnot ovat asianomaisen hallinnonalan lainsäädännön kannalta sinänsä puolustettavissa, mutta näyttävät johtavan ongelmiin hallinto- toiminnan kokonaisuuden kannalta. Apulaisoikeuskansleri on katsonut valtioneuvoston asiana olevan, mikäli se katsotaan tarpeelliseksi, ryhtyä toimenpiteisiin lainsäädännön selventämiseksi.

Edellä kuvatun lakien välistä ristiriitaa koskevan ongelman poistamiseksi henkilöliikennelain 4 §:n 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että kunnat ja kuntayhtymät saisivat oikeuden sopia seutu- ja kuntalippujen hinnoista liikenteenharjoittajien kanssa silloin, kun kunnat tai valtio rahoittavat näiden lippujen hinnaanlennuksia. Tällaisen sopimuksen osapuolina voisivat olla yksi tai useampi kunta taikka kuntayhtymä sekä seudun tai kunnan liikenteenharjoittajat yhdessä tai erikseen. Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnasta annetun lain (1269/1996) 2 §:n 4 kohdan mukaan yhteistyövaltuuskunta hyväksyy pääkaupunkiseudulla noudatettavan joukkoliikenteen taksan ja lippujärjestelmän ja seudullisen liikenteen taksan. Pääkaupunkiseudun osalta ei siten ole tarvetta muuttaa lakia.

Seutulippusopimukset sisältäisivät neljä keskeistä asiaa. Ensinnäkin niissä sovittaisiin hintataulukosta, jonka perusteella alennukset määriteltäisiin. Toiseksi niissä sovittaisiin yritysten antamasta alennusprosentista. Kolmanneksi niissä sovittaisiin siitä alennuksen osuudesta, jonka kunnat hyvittävätkin liikenteenharjoittajille, sekä tässä yhteydessä sovellettavista menettelytavoista. Neljänneksi niissä sovittaisiin, että liikenteenharjoittajat noudattavat sovittua taksaa harjoittamassaan linja- ja ostoliikenteessä sopimuksen mukaisella alueella.

Hinnanalennukset rahoitettaisiin valtion ja kuntien varoin. Valtion maksama osuus olisi sama koko maassa. Kuntien asiana olisi viime kädessä päättää, kuinka halvoiksi matkustajien maksamat hinnat tulisivat. Kunnan saaman valtionavun myöntämisen edellytyksenä olisi, että kunta osallistuisi hinnaanlennusten rahoittamiseen vähintään yhtä suurella osuudella kuin valtio.

Liikennettä, jossa liput kelpaisivat, harjoitetaan osin linjaliikenteenä ja osin ostoliikenteenä.

Lakia sovellettaisiin myös silloin, kun lippu olisi voimassa vain yhden kunnan alueella.

Pykälän otsikko muutettaisiin vastaamaan sen laajentunutta sisältöä.

2. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Seutulipun käyttö on kuitenkin parantanut liikenteen kannattavuutta jossain määrin. Tästä on ollut seurauksena se, että liikenteenharjoittajat ovat olleet valmiit liikennöimään omalla taloudellisella riskillään sellaisia vuoroja, jotka on aikaisemmin jouduttu järjestämään ostoliikenteenä.

3. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu liikenneministeriössä virkatyönä. Esitysluonnoksesta on hankittu lausunnot kilpailuvirastolta, lääninhallituksilta, Suomen kuntaliitolta ja alan etujärjestöiltä. Liikenneministeriö on myös ollut yhteydessä kauppa- ja teollisuusministeriöön.

4. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

luvanvaraisesta henkilöliikenteestä tiellä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan luvanvaraisesta henkilöliikenteestä tiellä 15 päivänä helmikuuta 1991 annetun lain (343/1991) 4 §:n otsikko ja 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat, otsikko laissa 662/1994 ja 2 momentti laissa 91/1997, seuraavasti:

4 §

Joukkoliikennepalvelujen tuottaminen ja hankkiminen sekä sopimukset hinnoista

kunnat tai valtio rahoittavat näiden lippujen hinnanalennuksia. Tällaisen sopimuksen osapuolina voivat olla yksi tai useampi kunta taikka kuntayhtymä sekä seudun tai kunnan liikenteenharjoittajat yhdessä tai erikseen.

Lisäksi kunnilla ja kuntayhtymillä on oikeus sopia seutu- ja kuntalippujen hinnoista liikenteenharjoittajien kanssa silloin, kun

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 1998.

Helsingissä 6 päivänä maaliskuuta 1998

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Liikenneministeri *Matti Aura*

Laki

luvanvaraisesta henkilöliikenteestä tiellä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan luvanvaraisesta henkilöliikenteestä tiellä 15 päivänä helmikuuta 1991 annetun lain (343/1991) 4 §:n otsikko ja 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat, otsikko laissa 662/1994 ja 2 momentti laissa 91/1997, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

4 §

Joukkoliikennepalveluiden tuottaminen ja hankkiminen

Ehdotus

4 §

Joukkoliikennepalvelujen tuottaminen ja hankkiminen sekä sopimukset hinnoista

Lisäksi kunnat voivat tehdä sopimuksia sellaisten joukkoliikennepalvelujen hankkimiseksi, joiden tarkoituksena on alentaa matkustajien maksamaa matkan hintaa.

Lisäksi kunnilla ja kuntayhtymillä on oikeus sopia seutu- ja kuntalippujen hinnoista liikenteenharjoittajien kanssa silloin, kun kunnat tai valtio rahoittavat näiden lippujen hinnanalennuksia. Tällaisen sopimuksen osapuolina voivat olla yksi tai useampi kunta taikka kuntayhtymä sekä seudun tai kunnan liikenteenharjoittajat yhdessä tai erikseen.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 1998. _____